

A MUNKÁCSI PÁLI NEVŰ SZÖLŐHEGY 1625-ki SZABÁLYZATA.

Nos *David Bettaváry*, serenissimi principis Dni Dni Gabrielis Dei Gratia Sacri Romani Imperii Transilvaniaeque Principis, Partium Nequi Hungarios Domini Siculorumque Comititis et Camerae Cassoviensis Supremus prefectus, Consiliariusque, nec non omnitem arcium cis et ultra Tibiscanorum Supremus praefectus, ac *Joannes Balling de Gelse*, ejus Serenissimi Dni nostri clementissimi principis Arcis ac praesidii Munkacsiensis supremus Capitaneus.

Adjuk értésére mindeneknek, a kiknek illik ezen levelünk rendében, mind a mostani tisztviselőknak, mind dézmásoknak s mind pedig a következőknek, hogy ezen jelenvaló 1625. esztendőben itt *Munkács várában* jelenlévén a mi Kegyelmes Urunk ő felsége alázatos Supplicatiojuk által megtalálván ezen Munkács városában levő emberek, minemű elpusztult *Páli-hegy* felől, könyörögvén azon, hogy ő felsége kegyelmes-ségéből annak a hegynek dézmáját engedné egy dézmára, hadd építenének és épülhetnének rajta;” mely ebéli könyörgésöket ő felsége kegyelmesen meghallgatta és megengedé *az egy dézmára*, ugymint a *Nónára* és a decimától, hogy legyenek immunisok és ne tartozzanak tizedet adni; sőt a ki ujonnan épül, az erdőből épít szőlőt magának e megnevezett Páli hegyen, tehát tizenkét esztendeiglen való Szabadsága legyen és senkinek a tizenkét esztendő alatt dézmára ne adjon, hanem a 12 esztendő eltelvén, úgy adjon Nónát szőlőiből, a ki pedig parlagot becsültet meg, tehát hét esztendeiglen való Szabadsága legyen; a hét esztendő eltelvén, úgy adjon Nónát szőlőiből, de azon okkal, hogy a hegy népét és biráját kivigyék és jó lelkiismeret alatt megítéljék, ki mit ér és mennyi esztendőt érdemel, hogy engedjenek szabadságosan épülni, de a ki akar építeni, mindgyárazt levelet vegyen, hogy valami fraus ne következék esztendeinek eltelése felől; annak felette valaki két esztendő alatt e hegyen való szőlőjét építeni nem igyekeznék és nem mozdítaná épületét, tehát a hegy népe kimenvén, szabad legyen felbecsülni akárkinek és művelni, hirrre adván az illetőnek, és az már mindaddig is hozzá ne nyulhasson, valamig a gazdája akarja birni és kezéből ki nem akarja bocsátani. Mely ő felsége kegyelmes jóakarátjában mi is eleve által assecuráljuk a hegy népét pecsétünkkel és kezünk irásával meg-

erősítvén. Actum ac datum in acre Munkács, die 2-da Octobris Anno Millessimo Sexcentesimo vigesimo quinto. B. Bellavary ny. (P. H.) Idem qui Supra.

Ugyanezen Páli hegynek adománya és engedelme mellett ez is ususában volt s vagyon mind ez ideig, hogy ha ezen alább specificált punctumok ellen valakik véteni avagy engedelmeskedni nem akarnak, következőképen büntetődnek; ugymint:

1-o. Gyümölcsoltó Boldogasszony napja előtt tizenötöd nappal szokott usualis törvénye volt a hegy népének és kimenetele a végre, hogy ha akkoron valaki valamely törvényes dolgot akar kezdeni, vagy szőlőtől eltiltani, vagy valamely parlagot beültetni, avagy valamely szomszéd szőlő-mesgyét igazittat, a ki akkoron hegy népe gyűlésében nem compareál, tehát egy forint a büntetése, ha ok nélkül elmulatja; hogyha pedig az olyatén személy elmulatja a tiltást, tehát azon esztendőben nem keresheti, oka, hogy a hegy népe törvényes kimenetelét elmulatja.

2-do. Husvét harmad napján *hegybíró-választás* szokott lenni, a ki akkor hegybíró-tételre nem compereál, tehát egy forint a büntetése; nemkülönben, ha a hegy népe valamely személyt, érdemes lévén ahoz, és el is viselhetné, hegybírónak választásának és akaratoskodván, fel nem akarná vállalni, az olyatén két köből borig fog büntetődni.

3-tio. Az új hegybíró ki szokta vezetni a hegynépet Szent-György napjakor a végre, hogy akkoron a gypöt megvizsgálja a hegy népével együtt, kié jó és rossz, vagy a ki be nem vágta, tehát akkoron öszszel, ugy mint szüreti alkalmatossággal, egy köből borban megbüntetődik.

4-to. Minthogy a hegy népe között szabad adás-vevés volt eleitül fogva, a mely ember szőlőt veszen örök áron, akár hegynépes, akár pedig idegen légyen, tehát a vevő *tartozik áldomással*, ugymint *három túl étellel*, egy *köből borral* és egy *nyárs pecsenyével*, az eladó fél pedig tartozik egy máriással.

5-to. A mely gazda erdéből csinált, avagy plántált szőlőre szabadságot kér, tehát az olyan embernek régi hegytörvénye szerint, adtunk 12 esztendőig való szabadságot; a ki pedig olyan elhagyatott parlagot becsültet meg, tehát a hegy népe megvizsgálván, jó lelkiismeret szerint, az olyan parlagos szőlőre adtunk 7 esztendeig való szabadságot.

6-to. Ha történetből találtatik a hegyen, vagy szarvasmarha vagy béklós ló legyen, ha csak a kaszálón találtatik, tehát egy poltura a váltsága, ha pedig a szőlőkben találtatik, és szőlőbokrot talált kitörni, tehát egy homlitás-bokornak egy peták az ára, ha másodszor is azon marha a kaszálón találtatik, egy garas a váltsága; ha harmadszor találtatik, euplán büntettetik; hogy ha pedig öreg bokrot találna kitörni, melyen két szőlő lenne, egy forintig büntettetik.

7-mo. Hogyha a sertés a hegyre be talál menni, ha a kaszálón találtatik és kárt nem téssen, első behajtásáért *egy pénz* leszen a vált-sága, másodikért egy „*Grajczár*“, harmadszor pedig *egy pollura*; ha pediglen a szőlőben találtatik és kárt téssen, az olyan disznó megtöve-tik, az *orrjája* föttől a dézmás urnak küldetik; ez ususban volt a hegy népénél.

8-o. Hogy ha valamely embernek szőlőjében valami nágy fa talál-tatik, a mely a mesgye mellett lenne és másik szomszédjának a szőlő-jében az árnyéka kárt tenne, tehát a hegy népe az olyat ki szokta vágni.

9-no. Hogyha valamely hegynépes ember a más szomszodos szőlői-ből vagy szőlőtövet elvonna, vagy pedig szőlővesszőt magáéhoz elhuzva, tehát az olyan megbüntetődik egy hordó borig.

10-o. Szőlőkarót vagy gyümölcsfát elvinne valaki a szőlő alól s lopva a maga szőlője alá ültetne, tehát olyatén is érdeme szerint fog büntetődni, úgy hasonlóképen, a mely szőlőgazda a mesgye földjét, más szomszédjának földjét megbántaná avagy elkapálná, avagy a mesgye-követ kibontaná helyéből, az egy antalog-borig megbüntettetik.

11-o. Hogyha valamely szőlőművelő gazda avagy gazdasszony a cselédjét elküldi valamely gyümölcsért a szőlőhegyre; ha a cseléd a más gyümölcséhez találna nyulni, minthogy a cseléd nyalánk és a gazdája szőlője alatt oly gyümölcsöt nem találna, mint a másé alatt, tehát az olyan dologért a gazdát nem büntethetni, mert a gazda nem paran-csolja azt, hogy a máséhoz nyuljon, hanem az olyan cseléd, ha meg-látja a kerülő, hogy a máséhoz nyul, tehát *megvesszőztetik*.

12-o. Hogyha valamely gazda avagy gazdasszony *vasárnap* megyen a szőlőhegyre valamely gyümölcsért, szabad ugyan elmennie, de csak keszkenőben vagy kis gyermek-kosárában szabad hozni; ha vasárnap a hegyre menvén gazda vagy gazdasszony, akárki is legyen és a gyü-mölcsfára gyümölcsért felhágná, vagy a földről is megrázva, és ha csak egy kerülő is megtalálná látni, azon cselekedetért egy forint a büntetése.

13-o. Hogyha valamely hegynépes a hegy népével egyet nem ért és a hegy népe törvényének nem engedelmeskedik, hanem minden hiábavaló dolgán mindgyárást a dez máshoz fut, egy forintig megbün-teti a hegy népe.

14-o. Nemkülönben, hogyha a hegyre kutyával vagy kopóval, akár hegynépes, akár idegen ur legyen is; ez nem szabad, minthogy a kutya főkép tavasszal a szőlő növést le szokta törni termésestől, ha pedig jó a szőlő, meg is szokta enni; az olyan ebet tehát, akár hegy-népes emberé, akár idegené, bár uraké legyen is, de ha kárt téssen, a kerülő meg szokta löni, avagy más gazda is, ha meglátja.

15-o. Hogyha valamely ember a hegynépe gyepűjét megbontaná, minthogy az ökrös emberek nehányszor vadmezőségre vetik magokat, és akárki légyen, hegynépes vagy idegen, ha hegységes cselekszi, tehát egy forint a büntetése, ha pedig szekeres ember a factumon találtatik, *elvagdaltatik a kereke.*

16-o. Hogyha valamely hegynépes ember a *a szőlőhegyen káromkodna*, avagy helytelen való esküvést tészén, az olyan embert egy forintig megbünteti a hegy népe, jöllehet, ha idegen volna is, azért el nem engedődik.

17-o. Hogyha valamely ember szekérrel felmegyen a hegyre valamely dologért, az ökrét a kötélről el nem szabad bocsátania, hanem mig dolgát végzi, mindaddig kötélén tartsa, ha pedig elbocsájtja, bár a maga szőlője alatt is étetnie nem szabad; az olyanért egy forintig szokta megbüntetni a hegy népe.

18-o. Hogyha valamely szőlősgazda, akár idegen, a maga szőlőjében vagy a máséban szőlőt lopna, főképen éjszaka és meg nem engedné magát fogni, szaladna, tehát az olyan tolvaj meglövetik kerülő vagy más által is, ha rajta kaptatik.

19-o. Hogyha valamely gazda a szőlőjét meg hagyja a *madárnak enni*, pásztort nem fogad, sajnálja a fizetést, magára vagy a szomszédjára bizza és a madár megeszi, magának és a földesurnak szántsándékkal való kárt okoz, tehát az olyanokat két forintig szokta büntetni a hegy népe.

20-o. Hogyha valamely hegynépes ember szüreti alkalmatossággal fedetlen hadja a kadját, azaz künn az ég alatt, minthogy vannak olyan emberek, hogy ha zsengetés idő talál lenni, annál inkább örül, hogy több bora légyen, ha vagyon is hajléka, az olyan embert megbünteti a hegy népe egy átalag-borig, minthogy az egész hegy népének a *termését megyalázza.*

21-o. Minthogy ususában volt az is a hegy népének, hogy a midőn Isten ő szent felsége terméssel megáldja a hegyünket, tehát első zsengetéséből a gyümölcsnek, ugymint cseresznyéből s barackból szokott kedveskedni a föld népe a főtisztnek és és dézmásnak, annakutánna pedig szüreti alkalmatossággal *kötés-szőlőt szokott vinni, amikor a szüretet szokták énni vagy a szőlőszedést.*

22-do. Minthogy a hegybiráknak hitőkben és kötelességükben áll az, hogy éjjel s nappal szüretkori alkalmatossággal tartozó vigyázással szoktak lenni a szőlőművelő gazdák közül, ha valamely gazda valamely csalárdságban találtatnék, vagy mustját eltagadná avagy megzavarná, tehát az olyan embernek azon mustja *confiscaltatik.*

23-o. Hogy ha valamely gazda *vasárnapon* az aszalójában tüzelne

a szőlője alatt, avagy fát hordana melléje, az olyan törvénytróntó embert egy forintig megbünteti a hegy népe.

24-o. Minthogy az is ususában volt a hegy népének, hogy *szüreti alkalmatossággal* szabad volt fáradságok után a hegybíráknak egy gazdát meghagyni magok számokra, sem nem a legjobbat, sem nem az alábbvalót, hanem egy középszerű gazdát.

25-o. Szüreti alkalmatossággal szabad a marhát kibocsátani a járomból, de úgy hogy a gazdája reá vigyázzon, hogy vagy szőlőben, vagy széna alá ne bocsássa; mert ha a szőlőben vagy a széna alatt leli a kerülő, megköti; de szüret után ugyanazon tilalomban megmarad, valamint annakelőtte volt.

26-o. Minthogy az is ususában volt a hegy népének, hogy midőn esztendőn át hegykerülni az idegen hegynépesek nem jártanak, úgy mint a vidékiek, tehát szüretkor ezek egy köből bort adnak a hegy népének, hogy ők érettök dolgoztak.

27-o. Hogyha valamely akár szőlősgazda, akárki idegen más légyen, ha vásárnapon találtatik *a heggyen*, tehát megbüntettetik egy forintig.

28-o. Ez is ususban *vagyon és volt eleitől fogva* a hegy népének, dézma alkalmatosságával a három hegy bírái, ugymint Nagy-hegy, Páli-hegy és Veres-hegyesi hegybírák a dézmásnak fáradságaért ebédre *négy Máriást tartoznak* adni.

29-o. *Mindörökké ez is* ususában volt a hegy népének, hogy decima alkalmatosságával a hegybíráknak fáradságokért két köből bór adódott a dézmástól.

30-o. Ezen dolog is ususban vagyon a hegy népének, hogy soha senkinek *Sátoros ünnepeken*, karácsony, husvét, pünkösds a többi ünnepeken a heggyen dolgozni szabad nem volt, mostanában sem engedtetik.

Közli: LEHOCZKY TIVADAR.